

УДК 339.92:332.1

Габчак Наталія Францівна,
кандидат географічних наук, доцент

Ужгородський національний університет,
м. Ужгород, України,
e-mail: Nabchak@mail.ru

ТРАНСКОРДОННИЙ УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКИЙ ПРОСТІР: АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ

У статті розглянуто сучасний стан транскордонного співробітництва в галузі туризму між Україною та Словаччиною в межах спільного кордону Закарпатської області з Кошицьким та Пряшівським самоврядними краями Словаччини.

Метою роботи є наукове обґрунтування теоретичних, методичних та концептуальних підходів до активізації транскордонного співробітництва в галузі туризму досліджуваного регіону, зокрема: визначення ролі та місця транскордонного співробітництва; виокремлення основних чинників впливу на розвиток туризму двох країн; дослідження рівнів реалізації транскордонного співробітництва; виявлення основних тенденцій функціонування транскордонних територій. Описано природні та історико-культурні ресурси досліджуваної території: рельєф, кліматичні умови, етнографічні особливості та цікаві туристичні об'єкти. Дається визначення понять – транскордонне співробітництво та транскордонне партнерство. Наводяться переваги та бар'єри у створенні транскордонних зв'язків між двома країнами (соціально-економічні; культурні; туристичні).

Удосконалено методику аналізу та оцінки реалізації транскордонної співпраці в галузі туризму, яка на відміну від існуючих, дозволяє оцінити *результати* транскордонної співпраці на локальному, регіональному та державному рівнях. Висвітлено проблеми та перспективи розвитку туристичної діяльності, пов'язаних з відкриттям нових туристичних маршрутів та брендів, створення єдиного інформаційного простору.

Наукова новизна: проаналізовано розвиток екологічного туризму в межах транскордонного біосферного резервату «Східні Карпати».

Ключові слова: транскордонне співробітництво, екологічний туризм, біосферний резерват.

УДК 339.92:332.1

Габчак Наталья Францовна,
кандидат географических наук,
доцент

Ужгородский государственный университет,
г. Ужгород, Украина,
e-mail: Nabchak@mail.ru

**ТРАНСГРАНИЧНОЕ УКРАИНСКО-СЛОВАЦКОЕ ПРОСТРАНСТВО:
АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ**

В статье рассмотрено современное состояние трансгосударственного сотрудничества в сфере туризма между Украиной и Словакией в пределах совместной границы Закарпатской области с Кошицким и Прешовским краями.

Цель работы научное аргументирование теоретических, методических и концептуальных подходов к активизации трансгосударственного сотрудничества в сфере туризма изучаемого региона, а именно: определение роли и места трансгосударственного сотрудничества; выделение главных факторов влияния на развитие туризма двух стран; исследование уровней трансгосударственного сотрудничества; выявление основных тенденций функционирования трансгосударственных территорий. Описаны природные и историко-культурные ресурсы изучаемой территории: рельеф, климатические условия, этнографические особенности и интересные туристические объекты. Наводятся преимущества и барьеры создания трансгосударственных связей между двумя странами (социально-экономические; культурные; туристические).

Усовершенствовано методiku анализа и оценки реализации трансгосударственного сотрудничества в сфере туризма, которая в отличие от существующих, разрешает оценить *результаты* трансгосударственного сотрудничества на локальном, региональном и государственном уровнях. Освещены проблемы и перспективы развития туристической деятельности, которые непосредственно связаны с открытием новых туристических маршрутов и брендов, создание единого информационного пространства.

Научная новизна: проанализировано развитие экологического туризма в пределах трансгосударственного биосферного заповедника «Восточные Карпаты».

Ключевые слова: трансгосударственное сотрудничество, экологический туризм, биосферный заповедник.

UDC 339.92:332.1

Habchak Natalia Frantsivna, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine,
Candidate of Geographical Sciences, e-mail: Habchak@mail.ru
Associate Professor

**TRANSBOUNDARY UKRAINIAN-SLOVAK AREA: THE ANALYSIS OF
CURRENT STATE**

The current state of the transboundary cooperation in tourism industry between Ukraine and Slovakia in the common border area with Kosice and Presov Self-governing Regions of Slovakia is under consideration in this article.

The aim of this article is scientific reasoning of theoretical, methodological and conceptual approaches that are aimed at intensification of cross-border cooperation in tourism sector of the region under consideration, namely: defining the role and place of cross-border cooperation; separation of the main factors affecting the development of tourism of two countries; the implementation level research of cross-border cooperation; identification of major trends in cross-border regions functioning. The following natural, historic and cultural resources of the defined area, such as: geography, climate conditions ethnographic peculiarities and tourism objects were described. We give definitions of cross-border cooperation and cross-border partnership. We present the benefits and barriers in creating cross-border ties between two countries (socio-economic, cultural, tourist). The problems and prospects of tourism activity development related to the opening of new tourist routes and brands, creating a single information area are revealed.

The technique of analysis and implementation evaluation of cross-border cooperation in tourism was improved. In contrast to the existing techniques, the new one enables to evaluate *the results* of cross-border cooperation at local, regional and national levels.

The novelty: the development of ecotourism within the Transboundary Biosphere Reserve “Eastern Carpathians” is analyzed.

Ke ywords: transboundary cooperation, ecotourism, Biosphere Reserve.

Туризм як галузь економіки має важливе значення щодо питань активізації туристичних потоків як в Україні так і в Карпатському регіоні, зокрема, Закарпатті. Саме підвищення конкурентоспроможності рекреаційно-туристичної сфери є одним із способів отримання конкурентних переваг на ринку шляхом покращення привабливості території для потенційних клієнтів. Для України, Закарпаття, які прагнуть до європейської інтеграції та підписали політичну та економічну частини угоди ЄС проблема конкурентоспроможності туризму одна із ключових питань економічного зростання в майбутньому. Тому результати цієї конкурентної боротьби залежать від ефективності створеної країною туристської політики [5].

Постановка проблеми. Вироблення нової державної регіональної політики в межах Карпатського регіону, так і Закарпаття, обумовлює необхідність пошуку нових форм транскордонного співробітництва з метою підвищення ефективності співпраці для досягнення єдиного інтегрованого простору. Нові підходи до транскордонного співробітництва в галузі економіки та туризму успішно функціонують через «європейські угруповання територіального співробітництва», «транскордонні партнерства», «транскордонні кластери» і «транскордонні інноваційні проекти» тощо. Не всі перераховані форми є ефективними, вони чітко визначаються регіональною політикою сусідніх держав і їх угруповань, є вагомим чинником підвищення життєвого рівня даних територій. Кожен регіон володіє значними туристичними ресурсами, їхня природна та історико-культурна унікальність створює необхідні умови для створення конкурентоспроможного туристичного продукту. Однак вирішення всіх питань, пов'язаних з відкриттям нових туристичних брендів та маршрутів вимагає проведення соціально-економічного моніторингу сфери туризму, єдиного інформаційного простору, скоординованої державної та регіональної політики з розвитку сфери туризму, забезпечення реалізації нових туристичних процесів розвитку транскордонного туризму. Всі перераховані вище аспекти й зумовлюють актуальність дослідження даної теми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Європейський досвід свідчить, що створення транскордонного партнерства зумовлює суттєві переваги для транскордонних регіонів і дає можливість активного залучення громадських, приватних організацій та третього сектору з обох сторін кордону, використання їх знань та інтересів з питань транскордонної діяльності в галузі туризму.

Українсько-словацькі транскордонні зв'язки докладно досліджено у наукових працях В. Максимця [4], Н. Мікули [5], І. Вовканича та інших, в яких проаналізовано сучасні засади українсько-словацьких відносин в прикордонних межах між Україною і Словацькою Республікою.

Метою нашої статті – визначити головні пріоритети українсько-словацького транскордонного співробітництва на основі аналізу становлення та розвитку туризму між Україною та Словацькою Республікою в межах спільного кордону Закарпатської області та Кошицького і Пряшівського самоврядних країв. Завдання дослідження відповідно охоплюють основні напрями співробітництва українсько-словацьких зв'язків в туристичній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Транскордонне співробітництво – це специфічна сфера зовнішньоекономічної, політичної, екологічної, культурно-освітньої та інших видів міжнародної діяльності, що здійснюється на регіональному рівні, і яка, охоплюючи усі загальні форми, відрізняється необхідністю та можливостями більш активного їх використання, а також низкою особливостей, а саме – наявністю кордону і необхідністю його облаштування, спільним використанням природних ресурсів і, відповідно, спільним вирішенням проблем екологічної безпеки, більш широким взаємним спілкуванням населення сусідніх держав та особистими зв'язками людей, значно вищим навантаженням на інфраструктуру (дороги, зв'язок, сферу обслуговування, придорожня інфраструктура) [2]. Не зважаючи на те, що в Україні було ухвалено Закон «Про транскордонне співробітництво» і періодично приймаються Державні програми розвитку транскордонного співробітництва, реалізація завдань і використання можливостей транскордонного співробітництва вимагає пошуку нових підходів і організаційних форм в галузі туризму. Відповідно до ст.5 Закону України «Про транскордонне співробітництво» воно може здійснюватись: по-перше, в межах створеного єврорегіону; по-друге, шляхом укладення угод про транскордонне співробітництво в окремих сферах; по-третє, шляхом встановлення та розвитку взаємовигідних контактів між суб'єктами транскордонного співробітництва в галузі туризму [1].

Транскордонне партнерство можна визначити як організаційну форму транскордонного співробітництва, що здійснюється на основі добровільної співпраці двох або кількох територіальних громад, їх представницьких органів, місцевих органів виконавчої влади, громадських організацій, юридичних та фізичних осіб з різних сторін кордону, що діють відповідно до умов формалізованого договору (статут, рамкова угода тощо), з метою виконання спільних проектів, програм та вирішення соціальних, добродійних, культурних, освітніх, наукових та управлінських завдань [2].

Прикордонні країни, зокрема Словацька Республіка та Україна, володіють значним потенціалом рекреаційних територій, наявною туристичною інфраструктурою, а отже формують свою туристично-

рекреаційну політику. Словацька Республіка – безпосередній західний сусід України. Рівень двосторонніх українсько-словацьких відносин міждержавного співробітництва повністю відповідає цивілізованим стандартам відносин розвинених європейських демократій, незважаючи на те, що ця невелика центральноєвропейська держава майже в десять разів поступається Україні масштабами території та чисельністю населення [4]. Широкі можливості для всебічної взаємовигідної співпраці між Україною і Словаччиною зумовлені багатьма об'єктивними чинниками: наявністю спільного кордону, глибокими історичними, культурними та традиційними господарськими зв'язками народів, існуванням численної української національної меншини в Словаччині та словацької в Україні. Станом на січень 2014 р. сторони уклали 89 міжурядових угод, договорів та інших міжнародних документів, які регулюють співробітництво у сферах двосторонніх дипломатичних відносин. Серед них Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Словацької Республіки про співробітництво в галузі туризму, яка набула чинності з 29.03.2004 р. Вона вбачає одним із своїх основних пріоритетів розвиток туристично-рекреаційної сфери. У зв'язку з цим важливими завданнями сьогодення є: 1) ідентифікація і розвиток українсько-словацького прикордоння як єдиного туристичного регіону; 2) розвиток інтегрованої системи маркетингу і популяризації українсько-словацького транскордонного регіону в Україні, Словаччині та інших країнах; 3) підготовка висококваліфікованих спеціалістів для обслуговування туристичного руху та менеджерів з транскордонного туризму; 4) створення потужної та інституційної інфраструктури розвитку туризму у українсько-словацькому прикордонні [3,7].

Українсько-словацький кордон це – протяжність у відстань 98 км з точкою географічного дотику з сторони Словацької Республіки двох самоврядних країв – Кошицького та Пряшівського, а з сторони України трьох адміністративних районів Закарпаття – Великоберезнянського, Перечинського та Ужгородського.

Кошицький край розташований у східній Словаччині, межує на півночі з Пряшівським краєм, на сході з Україною, на півдні з Угорщиною, на заході з Банськобистрицьким краєм з переважанням в етнонаціональному складі словаків, частка яких становить 82%. В рельєфі переважає рівнинна територія Східнословацької низовини та гірська система Спішсько-Гемерський крас. Західну гірську область краю утворює Словацьке Рудогір'я, а значну площу південної – займає Кошицька улоговина. Сланські верхи умовно розділяють територію краю на західну та східну частини. У східній частині лежить Східнословацька низовина, де знаходиться найнижча точка Словаччини (94 м н.р.м.). У південно-східній, переважно рівнинній, частині краю здіймаються Земплінські верхи, а північно-східними землями із заходу на схід простягаються Вигорлатські верхи. В Словацькому Рудогір'ї переважає холодний гірський клімат. Найтеплішою областтю Кошицького краю є Східнословацька низовина,

для якої характерний переважно теплий та сухий клімат. Значним туристичним попитом краю користуються такі сакральні пам'ятки архітектури як будівля колишньої синагоги (1926-1927), Вежа Урбана (XIV ст.), Домінканський костел (XIII ст.), Каплиця св. Михаїла (XIV ст.), Костел апостолів Петра й Павла (XIV ст.) в місті Кошице, а також костел Вознесіння Діви Марії (XIII ст.) в місті Спішська Нова Весь та костел єзуїтів (1687) в місті Рожнява. Серед фортифікаційних споруд та палаців своєю історією і самобутністю виділяються – Бастіон ката (XVI ст., 1628) в місті Кошице та руїни замку Красна Горка (XIII ст.) в селі Красногорське Подградье, палаци родини Барча (XVII ст.), родини Бежевичів (XVIII-XIX ст.), родини Зіх (XV ст., 1849) та родини Понгравцовських (XIX ст.) в місті Кошице. Приблизно 30 км в північно-східному напрямку від Кошиць знаходиться герлянський гейзер із холодною водою. Лікувальні джерела у цій області були відомі ще з XVII ст. У Кошицькому краю велика частка земель відведена під природоохоронні території. Цікавими є народні парки Словацький рай та Словацький крас, а також області гір Вигорлат та долини річки Латориця.

Пряшівський край знаходиться в північній частині Східної Словаччини, на півночі межує з Польщею, на сході – з Україною, на півдні – з Кошицьким краєм, на заході з – Банськобистрицьким та Жилінським краями, з переважанням в етнічному складі словак. З географічної точки зору охоплює низку географічних районів: західну частину Східних Карпат, частини Низьких й Західних Бескидів, Латиської низовини і Центральних Словацьких Карпат. Частина Пряшівщини – на схід від р. Цірохи має типову для Східних Карпат смугову будову, що полягає в чергуванні повздовжніх гірських високих гряд з нижчими заглибинами. Тут у напрямі з півдня на північ виступають: вулканічний Вигорлат (найвища точка – 1076 м) з підгір'ям, відділений Внутрішньою Карпатською долиною вздовж Цірохи й Ублі від Середнього Бескиду (найвища точка – 1221 м). Найбільшу частину Пряшівського краю займають Низькі Бескиди (найвища точка – 1002 м). Ці гори є найнижчою частиною Карпатської гірської країни (зокрема Ондавське низькогір'я). На захід від широкої долини Топлі й Бардіївської котловини лежить продовження Західних Бескидів – Чергівські гори (найвища точка – 1157 м). Південний захід Пряшівського краю займають Солоні (або Пряшівські) вулканічні гори (найвища точка – 1092 м) і широка Кошицько-Пряшівська улоговина (вздовж Горнаду й Ториси). Далі на захід лежать масиви Бранисько, Словацькі Рудні гори, а також котловини Центральних Словацьких Карпат. Південно-східну частину Пряшівського краю займає західна частина Потиської низовини. Сполучення з північною частиною Карпат проходить через низку перевалів уздовж Ториси-Попраду: Тилицький (688 м), Дукельський (502 м), Лупківський (651 м) та інші. Цей край володіє значними туристичними ресурсами, серед яких найвідомішими є: дерев'яні церкви – церква Архангела Михаїла (1745) в с.

Нова Седліца, церква Архангела Михаїла (1740) в с. Руський Поток, церква Архангела Михаїла (XVIII ст.) в с. Фрічка, церква Опіки Пресвятої Богородиці (1923) в с. Курімка та церква св. Василя Великого (1730) в с. Крайне Черно. Серед замкових архітектурних споруд слід виділити наступні: замок Любовня (XIII ст.) в м. Стара Любовня, Ковальський бастіон (XV ст.) в м. Пряшів, руїни замку Ширишський град (XIII ст.) в с. Велькі Шариш та Флоріанська брама (XV ст.) в м. Пряшів. В межах даного краю розташовані Національні природні парки – «П'єніни», «Полонини» та парк «Словацький рай».

Великобerezнянський район розташований у північно-східній частині Закарпатської області, межує з Перечинським і Воловецьким районами Закарпатської та Турківським Львівської областей України. По західному кордону межа проходить з Словацькою Республікою та Польщею. У рельєфі переважає гірська територія з безліччю річок та потічків, які несуть свої води з полонини Руни (1479 м) – найбільшої полонини Українських Карпат з ландшафтом високогірних альпійських луків. Визначними пам'ятками району є Церква св. арх. Михаїла та Храм Петра і Павла в с.Вишка; Церква покрови в с.Кострино.

Перечинський район на півночі межує з Великобerezнянським і Воловецьким районами, на сході – зі Свалявським і Мукачівським, на заході і півдні – з Ужгородським районами Закарпаття, а на заході з Кошицьким краєм Словацької Республіки. Гірське переважаюче рельєфу даних територій відкриває чимало можливостей в розвитку туризму. Цікавими туристичними об'єктами є хата-музей «Лемківська садиба»; церква Пресвятої Богородиці в с. Дубриничі; пам'ятник листоноші; унікальна Свято-Василівська церква в с. Лікіцари в бойківському стилі.

Ужгородський район межує з півдня і заходу з Угорщиною і Словаччиною, зі сходу і південного сходу – з Берегівським, Мукачівським та півночі – з Перечинським районами. Щодо природно-географічних умов, то він у північній і східній частинах займає передгір'я останніх південних відрогів Карпат, так званого Вигорлат – Гутинського вулканічного хребта, який поступово переходить у Потиську низовину. З туристичної точки зору варто побачити: Реформатський костел в готичному стилі в с. Батфа; Палац Плотені з парком (XIX ст.) в с. Великі Лази; Костел (XVIII ст.) в с. Глибоке; Невицький замок (XII-XIV ст.) біля с. Кам'яниця; Замок тамплієрів (XII-XIII ст.) в смт. Середне; Винні підвали у скелі-моноліті (XVI ст.) в смт. Середне та інші не менш привабливі туристичні об'єкти.

З вищенаведеного бачимо, що прикордонні території України та Словаччини володіють значним туристично-рекреаційним потенціалом. Сучасний етап у українсько-словацькій співпраці у галузі туризму почався в 2005 р. і для нього характерна значна активізація. В Програмі діяльності Уряду Словацької Республіки на 2010 – 2015 рр. визначено, що вона буде продовжувати активно підтримувати інтеграцію і модернізацію України у

всіх сферах життя, зокрема, в галузі розвитку туризму на суміжних територіях. Передбачається наступне: 1) більш ефективно та якісне виконання завдань органів державної влади у сфері розвитку, збереження, реставрації та популяризації пам'яток історії та культури, збереження та розвитку культурно-національної самобутності народу; 2) створення сприятливих умов для розвитку туризму; 3) сприяння підвищенню привабливості відвідуваності країни в туристичних цілях у світовому співтоваристві [8].

Переважання на досліджуваній території гірського рельєфу та сільських жителів зумовлює можливості для нових партнерських відносин розвитку екотуризму на природоохоронних територіях ближнього зарубіжжя. У межі досліджуваної території входить значна частина біосферного резервату “Східні Карпати. Це перший в Україні транскордонний заповідний масив, який Комісія ЮНЕСКО “Людина і біосфера” (МАБ) внесла в 1999 р. у Світову мережу біосферних резерватів. З українського боку він включає Ужанський національний природний парк, а з словацької – національний парк “Полонини” та його буферну зону. Створений транскордонний резерват сприяє збереженню флористичного різноманіття, яке нараховує понад 1000 видів судинних рослин, а також збереженню популяції таких рідкісних видів хижих звірів як бурий ведмідь, вовк, рись, дикий кіт, куниця та інших. Важлива роль резервату для підтримання екологічної рівноваги басейну річки Уж. На значній площі збереглися унікальні для Центральної Європи пралісові екосистеми, які є цінними еталонами для ведення лісового господарства на природних засадах. Територія біосферного резервату “Східні Карпати” виконує також важливу функцію екокоридору між Західними та Південними Карпатами. Вона характеризується багатими туристично-рекреаційними ресурсами, зокрема: в селах Ужок, Кострино, Сіль виявлені лікувальні мінеральні джерела бальнеологічного значення. В урочищах Красія, Щербан, Явірник діють туристичні бази, які найбільш наповнені туристами в зимовий період. Тому парк відіграє значну роль для розвитку туристичної та рекреаційної сфери. У Великому Березному є контрольний-пропускний пункт до Словаччини, що полегшує відвідування національного парку закордонними туристами. У гірських селах збереглися традиційний побут, ремесла, культура, кухня. В агротехніці не використовуються хімічні засоби, тому продукти харчування є екологічно чистими. В Ужанському НПП та Словацькому національному парку “Полонини” проживає субетнос лемків, тому важлива роль біосферного резервату у збереженні їх етнографічних особливостей в територіальних межах Східних Карпат. Тут переважає розвиток екотуризму, у якому зацікавлена словацька та українська сторони. Головні особливості східної Словаччини це гори Вигорлату, Низького Бескиду, Буківських Верхів і Чергова, штучні озера Земплінська Шишава і Велика Домаса, а також села і містечка з чудовими пам'ятками історії. До них примикають з української

сторони чудові зони відпочинку розташовані вздовж річок Уж та Лютянка, хребти гір Кременець та Яворник, гірські річкові потоки. Ця прикордонна територія є однією із найбільш перспективних в розвитку екологічного туризму. Саме реалізація проекту "Карпатський туристичний шлях" в рамках Програми ЄІСП ПКС – «Угорщина–Словаччина–Румунія–Україна» за тематикою "Гармонізований розвиток туризму" дає перспективи створення та просування спільних транскордонних туристичних продуктів. Різноманітні форми туризму сприятимуть створенню нових робочих місць та розвитку сфери послуг. Це покращуватиме якість життя місцевих жителів та підвищить конкурентоздатність сільських територій в обох країнах.

Транскордонні зв'язки України та Словаччини проходять через 6-ть пунктів пропуску, з них: 3 залізничні (Павлове-Матьовце; Ужгород; Чоп-Чірна над Тисою), 2 автомобільні (Ужгород-Вишне-Немецьке, Малий Березний Убля), 2 пішохідні та велосипедні (Малий Березний Убля, Малі Семенці-Великі Семенці). Перспективним є відкриття переходу Уліч-Забрідь, який територіально оконтурює гірські депресивні райони Пряшівського самоврядного краю Словаччини та Великоберезнянського району Закарпаття, що потребують динаміки росту не тільки в сфері туризму, а й загалом. Це сприятиме розвитку місцевого прикордонного руху, що особливо важливо для мешканців цих регіонів, а з іншого – зменшить час очікування на кордоні в уже діючих пунктах, що позитивно позначиться на торгівлі та інших економічних показниках. У подальшому це дало б змогу реалізувати проект "Карпатський туристичний шлях" і через активізацію туристичної діяльності на спільній прикордонній території «Карпатського Євро регіону» сприяло б економічному росту цих гірських територій [9,10].

Висновки. Отже, співпраця між прикордонними областями Словацької республіки та Закарпатської області України триватиме й надалі. Її пріоритетами є: 1) створення єдиної мережі туристично-інформаційних центрів; 2) розбудова митної та прикордонної інфраструктури сторін; 3) розвиток партнерської мережі між територіальними громадами, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями прикордонних регіонів; 4) розвиток ділового співробітництва через активізацію інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності між прикордонними територіями в галузі туризму; 5) ефективного функціонування Програми Сусідства "Україна – Словаччина – Угорщина"; 6) здійснення спільних заходів щодо активізації розвитку туристичної інфраструктури в прикордонних регіонах тощо.

Список використаних джерел:

1. Договір про добросусідство, дружні відносини і співробітництво між Україною та Словацькою Республікою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 02.12.2012р. № 1861–15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861–15>.

3. Угода між Урядом України та Урядом Словацької Республіки про принципи співробітництва та умови взаємовідносин в галузі туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. Максимець В.Є. Українсько-словацькі відносини на сучасному етапі/ В. Є. Максимець// Слов'янський вісник [Текст]: зб. наук. пр. – Вип. 12 /Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету. – Рівне: РІС КСУ, 2011. – 206 с.
5. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
6. Україна в міжнародних відносинах [Текст]: енциклоп. словн.-довід. – Вип. 2. Предметно-тематична частина: Д – Й /відп. ред. М. М. Варварцев. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2010. – 52 с.
7. Угода про міжрегіональне співробітництво між Закарпатською областю України та Пряшівським самоврядним краєм Словацької Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakarpat-rada.gov.ua>.
8. Угода про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво між Закарпатською областю України та Кошицьким самоврядним краєм Словацької Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakarpatrada.gov.ua>.
9. Меморандум про співпрацю між Закарпатською областю України та Кошицьким самоврядним краєм Словацької Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakarpat-rada.gov.ua>.
10. Угода між Україною та Словацькою Республікою про місцевий прикордонний рух [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Список используемых источников:

1. Договор о добрососедстве, дружеских отношениях и сотрудничестве между Украиной и Словацкой Республикой [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон Украины «О трансгосударственном сотрудничестве» от 02.12.2012р. № 1861–15 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>.
3. Договор между Правительством Украины и Правительством Словацкой Республики о принципах сотрудничества и условиях взаимоотношений в сфере туризма [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. Максимец В.Е. Украинско-словацкие отношения на современном этапе/ В. Е. Максимец // Славянский вестник [Текст]: сб. науч. соч. – Вып. 12 /Ровенский институт славяноведения Киевского славистического университета. – Ровно, 2011. – 206 с.
5. Микула Н. Межтерриториальное и трансгосударственное сотрудничество. Монография. – Львов, 2004. – 395 с.
6. Украина в международных отношениях [Текст]: энциклоп. слов. – Вып. 2. Предметно-тематическая часть: Д – Й /ответ. ред. М. М. Варварцев. – К.: Ин-т истории Украины АН Украины, 2010. – 52 с.
7. Договор о межрегиональном сотрудничестве между Закарпатской областью Украины и Пряшевским самоуправляемым краем Словацкой Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakarpat-rada.gov.ua>.
8. Договор о торгово-экономическом, научно-техническом и культурном сотрудничестве между Закарпатской областью Украины и Кошицким самоуправляемым краем Словацкой Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakarpatrada.gov.ua>.
9. Меморандум о сотрудничестве между Закарпатской областью Украины и Кошицким самоуправляемым краем Словацкой Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakarpat-rada.gov.ua>.
10. Договор между Украиной и Словацкой Республикой о местном приграничном движении [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon.rada.gov.ua>.

References:

1. The treaty between Ukraine and the Slovak Republic about neighborliness, friendship and cooperation [electronic resource]. -Access - <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Law of Ukraine "On cross-border cooperation" from 02.12.2012p. № 1861–15 [electronic resource]. -Access: - [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861–15](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15).
3. Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Slovak Republic on cooperation principles and conditions of relations in the field of tourism [electronic resource]. -Mode access: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. Maksymets V.Ye. Ukrainian –Slovak relations nowadays/V.Ye.Maksymets//Slovianskyi Visnyk [Text] Selection of scientific articles.-Edition 12/Rivne Institute of Slavonic Studies of Kyiv Slavonic University.-Rivne: RISS KSU. 2011. – 206p.
5. Mikula N. Inter-territorial and cross-border cooperation. Monograph.-Lviv: IRDNAS of Ukraine,- 2004.-395p.
6. Ukraine in international relations.[Text]:encycloped.ref.-dictionary.-Ed.2. Subject-thematic part: D - J / ed. ed. M.M. Varvartsev. - K.: Institute of History of Ukraine, 2010. - 52 p.
7. Agreement on interregional cooperation between Transcarpathian region of Ukraine and Presov self-governing region of the Slovak Republic [electronic resource]. - Access: <http://zakarpat-rada.gov.ua>.
8. Agreement on trade, economic, scientific, technical and cultural cooperation between Transcarpathian region of Ukraine and Košice self-governing region of the Slovak Republic [electronic resource]. - Access: <http://zakarpatrada.gov.ua>.
9. Memorandum of Cooperation between Transcarpathian region of Ukraine and Košice self-governing region of the Slovak Republic [electronic resource]. - Access: <http://zakarpat-rada.gov.ua>.
10. Agreement between Ukraine and the Slovak Republic on local border traffic [electronic resource]. - Access: <http://zakon.rada.gov.ua>.